

English follows Dutch

NIEUW LICHT OP DE EERSTE NEDERLANDSE KARDINAAL IN TWEE RECENTE ARTIKELEN

VAN DE WETERING OF VAN ROSSUM (Vefie Poels) – Niet pas in 1946 bij de kardinaalscreatie van Johannes de Jong, maar al in 1908 leek het erop dat Utrecht kardinaalszetel zou worden. Via de Keulse kardinaal Fischer had Pius X namelijk de kardinaalshoed beloofd aan de aartsbisschop van Utrecht Henricus van de Wetering. Het leidde tot grote vreugde bij de Nederlandse bisschoppen. Maar vanwege de regelmatig gespannen verhouding met de protestanten hadden ze eerst voorzichtig gepolst bij Koningin Wilhelmina of het haar ‘niet onaangenaam’ zou zijn wanneer het Nederlandse koninkrijk een eigen kardinaal zou krijgen. Die vraag werd via de katholieke architect Pierre Cuypers, die regelmatig Het Loo bezocht, aan Koningin Wilhelmina voorgelegd. Blijkbaar was de nog jonge Nederlandse koningin toen niet zo antipaaps als door de historicus Cees Fasseur is geschilderd, want zij reageerde meteen positief. De Ministerraad onderzocht vervolgens of er staatkundige beletselen waren, en kwam ook tot een positief oordeel. Bovendien zou een eigen kardinaal de Nederlandse belangen in het belangrijke diplomatieke centrum dat Rome nog altijd was op zijn eigen manier kunnen vertegenwoordigen. Alles leek in kannen en kruiken, maar in het voorjaar van 1910 veranderden de pauselijke plannen. Mogelijk bracht de felle reactie van Koningin Wilhelmina op diens antiprotestantse ‘Borromeo-encycliek’ hem op andere gedachten. Bovendien kreeg hij een nieuwe kandidaat in het vizier, die zich uitermate loyaal had getoond bij het pauselijke streven alle modernistische tendensen in de katholieke kerk in de kiem te smoren. Nederland kreeg op 27 november 1911 zijn eerste kardinaal in de persoon van de redemptorist Willem Marinus van Rossum, niet op de aartsbisschoppelijke zetel van Utrecht, maar in het hart van de Romeinse curie.

KRITIEK OP DE ROMEINSE CURIE (Hans de Valk) – Eind 1931 stond de katholieke kerk er niet best voor. Ze bleek niet opgewassen tegen de revolutionaire veranderingen op politiek, sociaal-economisch en cultureel terrein en had haar invloed op de moderne maatschappij verloren. Als het zo door ging, kon de Satan de wereld zonder moeite overnemen. Dat beweerde althans een zekere ‘Paulus Bernardus a Sancta Catharina’ (een pseudoniem) in een geschrift dat achter de schermen van de Romeinse curie en daarbuiten de ronde deed. De voornaamste oorzaken waren volgens ‘Paulus Bernardus’ enerzijds de achterlijke organisatie van het kerkelijk bestuur op centraal niveau, anderzijds de middelmatigheid en het conformisme van de kerkelijke gezagsdragers: paus, kardinalen en bisschoppen. Vooral de overmaat aan Italianen in de hogere echelons irriteerde hem. De top van de katholieke kerk moest haar wereldwijde zending weerspiegelen. Hij stelde daarom voor de Romeinse curie drastisch te reorganiseren en ervoor te zorgen dat echte ‘karakters’ met kennis van de wereld en pastorale ervaring, liefst géén Italianen, op de troon van Petrus, in het college van kardinalen en op de bisschopszetels zouden komen. Het stuk bleef nog geruime tijd in klerikale kring rondgaan. Het verrassende is, dat ergens in de jaren 1930 in enkele versies de werkelijke naam van de auteur opduikt en dat was niet zomaar de eerste de beste: de Nederlandse redemptorist en kardinaal Willem van Rossum, een zeer orthodox prelaat, hoofd van de pauselijke missieorganisatie van 1918 tot zijn dood in 1932. Als de bijtende kritiek inderdaad uit zijn pen kwam – een definitief bewijs daarvoor ontbreekt helaas in de archieven – vinden we hier het bewijs dat er al dertig jaar vóór het Concilie, ook op topniveau en in behoudende kringen, de behoefte aan vernieuwing van de kerkelijke structuren werd gevoeld.

NEW LIGHT ON THE FIRST DUTCH CARDINAL IN TWO ARTICLES

VAN DE WETERING OR VAN ROSSUM, by Vefie Poels – Not only in 1946, when Johannes de Jong was created a cardinal, but already in 1908 it seemed as if Utrecht would become a cardinal's seat. In an audience with Cardinal A.H. Fischer of Cologne, Pope Pius X had promised the cardinal's hat to the Archbishop of Utrecht, Henricus van de Wetering. The Dutch bishops were delighted. But due to the sometimes tense relationship with the Protestants, they first decided to cautiously sound the Dutch Queen Wilhelmina if it would be 'not unpleasant' to her if the Dutch Kingdom would have its own cardinal. The Dutch Catholic architect Pierre Cuypers, who frequently visited palace Het Loo, was sent to the Queen as an Episcopal messenger. It seems that at the time the young Queen was not that anti-Catholic as the Dutch historian Cees Fasseur has portrayed her, because she immediately reacted in a positive way. Subsequently, the Council of Ministers investigated if there were any Legal or political objections, and not finding any, they gave a positive judgment as well. Besides, in one way or another, a Dutch cardinal would be able to represent the Dutch interests in the important diplomatic centre that Rome still was. Everything seemed fixed, but in the spring of 1910 the Pope changed plans. It is possible that the fierce reaction of Queen Wilhelmina after the publication of Pius X's anti-Protestant 'Borromeo-encyclical' made him change his mind. Moreover, he caught sight of someone else, who had already shown his great loyalty and helped him to suppress modernistic sympathies in the Catholic Church. The Redemptorist Willem Marinus van Rossum became the first Dutch Cardinal on 27 November 1911, not on the archiepiscopal seat of Utrecht, but in the heart of the Roman Curia.

CRITICISM ON THE ROMAN CURIA, by Hans de Valk – At the end of 1931, the Catholic Church was in a poor condition. She could not stand up against the revolutionary changes in the political, social-economical and cultural areas and had lost her influence in the modern society. If things would not change for the better, Satan could take over the world without any efforts. At least that was the claim of a certain 'Paulus Bernardus a Sancta Catharina' (a pseudonym) in a writing that circulated behind the scenes inside and outside the Roman Curia. The main causes of this bad situation, according to 'Paulus Bernardus', were the backward organization of the central ecclesiastical government on the one hand, and on the other hand the mediocrity and conformism of the ecclesiastical authorities: pope, cardinals and bishops. He was especially irritated by the excess of Italians in the higher echelons. In his view, the top of the Catholic Church had to reflect its global mission. He therefore urged the Roman Curia to implement a radical reorganization and to make sure that real 'characters' with knowledge of the world and pastoral experience, preferably no Italians, would take place on the throne of Peter, in the College of Cardinals and on Episcopal seats. The document circulated for some time in clerical circles. Surprisingly, somewhere in the 1930s, in some versions of the document the real name of the author is mentioned, and he was not an insignificant officer: the Dutch Redemptorist and Cardinal Willem van Rossum, a very orthodox prelate, head of the pontifical missionary organization from 1918 until his death in 1932. If the sharp criticism really came from Van Rossum – absolute evidence is missing in the archives – we find evidence here that even thirty years before the Second Vatican Council within the top of the Church and in conservative circles, an urge for renewal of the ecclesiastical structures was felt.

Both articles are published in: Paul van Geest, Roberto Regoli (eds.), *Suavis Laborum Memoria. Chiesa, Papato e Curia Romana tra storia e teologia/Church, Papacy, Roman Curia between History and Theology*. Citta del Vaticano, 2013 (Collectanea Archivi Vaticani 88)